

V kratkem času se bo izrazila želja po čbelarskem slovstvu, i ne bo čuda, ako se bodo tudi pri nas dozdej še pogrešana čbelarska društva ustanovila, kakoršna že danes nahajamo po deželah, kjer čbeloreja na viši stopinji stoji. Do vspeha nam Bog pomoz!

Gospodarske novice.

* Po sklepu c. kr. ministerstva za kmetijstvo se je v Gorici ustanovil inštitut, v katerem se bojo poskušnje delale s svilnimi (židnimi) črviči. Pravila tega državnega poskuševališča so z najvišim sklepom od 2. t. m. potrjena. Najeto je v ta namen Seppenhoferjevo poslopje poleg stare ceste proti Sočkemu mostu. — Imenovan je že tudi vodja te nove nove naprave, in sicer gosp. Friderik Haberlandt, profesor na višem kmetijskem učilišču v ogerskem Starem Gradu (Ung. Altenburg). Prof. Haberlandt je, kakor „Domo vina“ piše, prišel že preteklo soboto v Gorico na ogled, pa ne ostane še tukaj, dokler ne končá svojih predavanj v Starem Gradu.

* Našim bralcem je znano, da je c. k. ministerstvo kmetijstva lani razpisalo darilo temu, kdor pové, kako bi se dala kmetijska sol brez škode za živino in brez velicih stroškov pokvariti tako, da bi ne bila za rabo človeškemu živežu. Konec preteklega leta je iztekel čas, da se oglasi, kdor ima tako iznajdbo. Oglasilo se jih je 223 — in nekteri s prav čudnimi, smešnimi in neumnimi svéti. 12. dne p. m. se je komisija, ki je preiskavala te svete, sešla v dunajski živinozdravnišnici in je prevdarila vsa nasvetovana sredstva — al ne enega ni za dobrega spoznala. Ne bo tedaj družega ostalo nego to, da se kamnena sol (sol v podobah kamna) po starodavnem načinu tako predrugači, da ni za rabo človeško, za živino pa dobra. — Človeka srcé boli, ako vidi, kako je vlada skoparila s to mrvico živinske soli, ki jo je — dosti žalostno! — ubogo ljudstvo prenarejalo sebi v živež, zdaj pa na milijone centov kuhinjske soli gré v pogubo v solinah Veličkinih zato, ker tukajšnji ravnatelji niso bili zadovoljni s tem, kar je Bog solne zaloge položil v podzemeljske jame!

* Kar so Francozi prvi začeli prešano senó iz Francoskega pošiljati svoji armadi v Afriko, se vožnja prešanega sená križem po svetu čedalje bolj razširja. Bralcem „Novic“ je znano, koliko sená kranjskega, štajarskega itd. je v krimski vojski šlo čez morje. Kmetijski časnik „Baltische Wochenschrift“ pretresa to kupčijstvo gledé na Rigajski trg. On pravi, da takrat, ko bodo ruske železnice do step (puščavah) notrajnega Ruskega gotove, bode trgovina s prešano mrvo prav velika. — Naj omenimo pri tej priliki, da najbolje mašine, s katerimi se senó preša, se dobivajo v fabriki Boróša in Eichmanna v Pragi.

* Sirarstvo na Angležkem čedalje bolj napreduje in trgovina s sirom je neizmerno velika, kajti Angleži povžijejo sira sila veliko; ni ga kosila in južine, da ne bi Anglež ne jedel sira; sir s kruhom je mnogim delavcem ves živež opoldne. V sami grofiji Chester (Čester), kjer se izdeluje po vsem svetu dobroznani česterski sir, ga čez leto in dan naredé okoli 20 milijonov funtov, in 90.000 krav imajo samo za to, da iz njihovega mleka delajo sir.

* Kobilstva, ktera izrejšajo vojaške konje, so razdeljena zdaj v taka, ki spadajo pod c. kr. dunajsko ministerstvo kmetijstva, in taka (kakor kobilstva v Mezöhegyes-u, Babolni in Kisber-u), ki spadajo pod ogersko ministerstvo. Vojaški uradniki ostanejo v obénem stanju vojništva, drugi uradniki za gospodarstvo, gozdarstvo in stavstvo se razcepijo na dvoje. — Kaj pač si avstrijski plačevalci davkov mislijo o tej razdelitvi? —

Obrtnijske stvari.

Iz zapisnika

seje kupčijske in obrtnijske zbornice kranjske

17. decembra 1868.

Visoko c. k. ministerstvo kupčijsko je pozvalo tukajšnjo zbornico, naj razodene one želje in nasvetuje one premembe sedanje obrtnijske postave, ktere se jej dozdevajo pripravne, da se povzdigne in okrepeča obrtnijstvo naše.

Ko tajnikov namestnik prebere obširno poročilo odborovo, začne govoriti predsednik gosp. V. C. Supan ter pred vsem hvali dobro voljo visoke vlade, ktera želi, da bi brez ovinkov izrekli izvedenci svoje želje in nasvetovali premembe o sedanji obrtnijski postavi. Ko na ponovljeno pozvanje, naj izreče, komur drago, svoje želje, se ne oglasi nobeden, govori gosp. V. C. Supan blizo tako-le:

„Dovolite, gospôda, da o tej reči, ktero jaz štejem za najvažnejšo, nekoliko besed spregovorim.

20. decembra 1868. bo deset let, kar smo dobili postavo obrtnijsko, in 1. maja 1868. leta je preteklo 8. leto, kar ima ta postava moč. Da, gospôda! če pomislím, v koliko brošurah, polnih stare teorije, je bila slavno pozdravljena obrtnijska prostost kot najlepša spomladanska zora obrtnijskim stanovom, — a kako žalostne so danes razmere kupčijske in obrtnijske! — ne zdi se mi treba dolgo besedovati in gledati v daljne kraje; ostanimo le pred svojim pragom, pa oglejmo si podobo, ktera se kaže našim očém domá in posebno v našem glavnem mestu.

Gospôda! nepristano sem že 30 let pri kupčiji tega glavnega mesta, pa še nikoli se ni videla taka otrpčnost kakor dandanes. Povedati vam morejo še stareji in zvedenejši možje od mene, da niti pred, niti med invazijo francosko, in niti po tej niso bili tako žalostni časi za kupčijo in obrtnijo v našem mestu, kakor so žalibog, zdaj!

Ni dolgo, kar je naše mesto slovelo zaradi svojih kupčijskih in kreditnih razmer, in Ljubljana je bila med vsemi kupčijskimi mesti Avstrije najbolj priljubljena, kar morem reči iz svoje lastne skušnje. Al čuditi se ne more nikdo na tem, da se je toliko novih kupčij, in to posebno v našem mestu, ustanovilo, ako pomisli, da samostojnemu biti mika vsacega človeka!

Žalibog, da je marsikter mlad in nadepoln obrtnik, ki je komaj dve leti ali le nekoliko mesecev sam gospodaril, moral spoznati žalostno resnico, da si s tem, ker je prehitro kupčijo začel in hrepenel po samostojnosti, za ktero se ne zahtevajo nobeni pogoji več, vso svojo prihodnost pokvaril; — tako neugodno poganjanje mladih začetnikov pa škoduje tudi vsem starejim kupčijam. — Istina je, da taka neugnana konkurencija kupčijska uniči najboljši trg, najboljši razmere tržne in kreditne! — To je resnica, ktere nihče ne more tajiti.

Gospôda! Mnogo vzrokov imam zdaj, ne govoriti natančneje niti o obrtnijski prostosti niti o sistemi proste kupčije, dasiravno bi mi to lahko bilo za to, ker se že več let neprenehoma učim narodno gospodarstvo in razmotrujem socijalno in kupčijsko politiko družih držav.

Da me vsak prav razume, izrekam le to, da bi se zeló motil, kdor misli, da sem v principu nasprotnik kteri koli prostosti. Odločno sem za vsako prostost, al le tadaj, kadar je ona v zvezi in soglasji s tem, kar napravi ljudski blagostan. Puhla sama fraza „prostost“ pa mi ni nič, sicer bi se moglo tudi trditi, da se divjakom na svetu najbolje godi.

Po pravici so spoznali najnovejši američanski pisatelji narodnega gospodarstva, da je popolnoma napačna znana sistema „Laissez faire“ ali „Laissez passer“ (delaj vsak kakor češ!).

Gledé na vse to, je gotovo nujna potreba, da se prenaredí obrtnijska postava, in jaz mislim, da drage volje sprejme sl. zbornica nasvet odborov, čegar jedro je to, naj se pokličejo izvedenci iz dežel na Dunaj v namen, da se skupno in natančneje posvetujejo v tej zadevi.“

Zbornica je ta nasvet enoglasno sprejela.

Spomini na deželni zbor kranjski. Razprave o vpeljanji slovenskega jezika v šolah in uradnih.

(Na dalje.)

Gosp. Kromer pravi, da, ko bi se slovenščina v uradnije vpeljala, bi se vse počasneje vršilo, ker bi dvakrat toliko dela bilo, kakor zdaj pri nemškem uradovanju. — Meni se ravno nasprotno zdi, naj vam to precej v enem zgledu pokažem. Zdaj, ker se uraduje tako, kakor želi gosp. Kromer, se mora slovensko poslušati, in potem nemško narekovati, tedaj slovensko na nemško prestavljati, in potem spet na koncu, ko je treba protokole prebrati, tu se mora, ker stranka ne razume nemški, kakor je zapisano, spet nemško na slovensko prestavljati. Ali ni veliko krajše, precej slovensko pisati? Potem ni treba slovenskega v nemško, in nemškega v slovensko prestavljati; tedaj je dvakrat menj, ne dvakrat več dela. (Živahna pohvala in smeh na levici in med poslušalci.)

In potlej on pravi, zavoljo tega bi imeli ljudje veliko več stroškov. — Tudi v tem se mi zdi ravno nasprotno; zakaj zdaj, če kdo nemški dopis dobi od sodnije, ki ga ne razume, mora tolmača iskati, letati od Poncija do Pilata, predno tolmača najde; mora plačevati tistega, ki mu tolmači, trositi denar za pot, in večkrat se še prigodí, da je tolmač slabo prestavil ali ga napak podučil, in da na zadnje tudi od tega škodo trpi. (Res je to! Dobro!) Zato rečem, ne več, ampak manjši stroški bodo, in več bo pravice, kakor je je dozdaj.

Gosp. Kromer se boji, če mi slovenščino v šole vpeljemo, da nam tujci vsi zbežijo (smeh), in potem, da bo Ljubljana imela strašno škodo. — Meni se saj po zadnjih skušnjah ne zdi, da bi to resnično bilo, zakaj že zdaj so naše šole saj po nekoliko slovenski vravnane, pa mislim, da zavoljo tega še noben tujec ni zbežal. Vprašanje je pa to: ali bomo res na tujce gledali? Naša dolžnost je, najprej na sebe gledati. Vprašam, ko bi kdo v nemškem Gradcu ali na Dunaji za sebe tirjal slovensko ali laško šolo, ali se mu vstreže? Jaz saj še nisem nikdar slišal, da bi se bile tam šole po tujih ravnale; zakaj bi se pri nas? Srajca mi je bliže ko suknja; najprej za-se, potem za druge in Bog za vse. (Dobro in veselost na levici in med poslušalci.)

Pa pogledjmo malo na skušnje v srednjih šolah, pogledjmo statistične date v Ljubljani, v Novem mestu in v Kranji. Veste koliko je taci, ki so morebiti Nemci, veste koliko imajo taci, da bi res ne mogli se v slovenščini učiti? Imamo morebiti teh — pa tega ne vem na tanko — povem le, koliko jih je za Nemce vpisanih: v Novem mestu jih je 5, v Kranju 1 in tukaj v Ljubljani je takih, ki se slovenskega jezika ne učé po slovenski, ampak po nemški 70; če razdelite jih na osem razredov povprek, tedaj jih v Ljubljani ne pride

na vsaki razred več ko 8. Drugače pa sem jaz prepričan, ko bi deli ljubljanske Nemce na pravo rešeto, da bi jih prav malo na vrhu ostalo. (Dobro, dobro! na levici in med poslušalci.)

To, gospôda moja, je vendar znano, da zná v Ljubljani skorej brez izjeme vsak slovenski — razun tistih, ki so se še le priselili, čeravno je spet res, da njih otroci znajo večidel pred slovenski kot nemški. (Dobro!) Tedaj tudi ti ne bodo imeli vzroka iz Ljubljane uhajati, kedar se vpelje slovenski jezik. — Ali omeniti moram nekaj družega. Odbor vam svetuje tudi postaviti se za to, da bi se napravila v Ljubljani pravoslovna akademija. Gospôda moja, pravoslovna akademija, če se napravi, ta bo pa zopet koga pripeljala; če na uni strani tudi kateri odpade, tukaj pa jih bode toliko več prirastlo, zatorej se meni zdi, da je gosp. Kromer sam s seboj v popolnoma nasprotji; pri gimnaziji se boji, da bodo tujci odšli, pri akademiji se pa spet boji, da bi tujci ne prišli. (Smeh na levici in med poslušalci.) Se vé, da ima on tu spet svoje razloge, ter pravi, da nimamo za akademijo kaj več sredstev, kakor prestave. Meni se zdi, da on ni bral na tanko našega sporočila; če bi ga bil na tanko bral, videl bi, da je to v Ljubljani že bilo. Jaz sam sem eden tistih, ki sem tukaj v Ljubljani prve pravne nauke slišal v slovenskem jeziku; eno leto smo hodili kriminalno in civilno pravo poslušat v slovenskem jeziku, in kar je bilo 1849. leta mogoče, to bo dandanašnji še lože mogoče. Se vé, gosp. Kromer pravi, če imate same prestave, s čem se boste dalje izobraževali? Ali ravno zato smo vzeli nemški jezik med predmete in nemški jezik tudi na srednjih šolah za učni jezik. Naša postava je tako osnovana, da se bodo vsi lahko naučili tudi nemškega jezika. Po tej postavi bo naši mladini mogoče, naučiti se popolnoma slovenskega in nemškega jezika, pa bodo potem, kakor se pravi juristi ozirajo še zdaj na francosko, angleško in laško literaturo, tudi naši mladenči lahko ozirali se na nemški jezik, in kar v slovenskem ne najdejo, bodo v nemškem, in ko se po priložnosti izobražijo v italijanščini in francoščini, tudi v teh jezicih iskali, sploh bodo znanje in učenost zajemali povsod, kjer jo bodo našli.

Gosp. Kromer nam očita, da se mi hočemo po Hrvatih ravnati, da jih hočemo v tem posnemati, kar se tiče uredovanja narodnega. To bi ne bilo od škode, ako bi mogli vse vpeljati, blagor nam! Jaz mislim, da v tej reči Hrvati niso napačne poti hodili; sej so se v tem ravnali po Ogrih, Poljakih, Nemcih in Lahih; in niso bili prvi; ni tedaj Hrvatom zameriti, pa tudi nam ne! (Dobro! na levici in med poslušalci.)

Gosp. Kromer nam je na zadnje nekaj podtikoval, za kar nima čisto nobenega vzroka, da mi nekako gravitiramo — skrivej se vé — že zdaj z Rusijo. (Grozoviti smeh na levici in med poslušalci.) To je znana reč, da so nam to naši nasprotniki velikokrat podtikali in posebno so skrbeli za to poročila policijska in še celó šolska. (Dr. Bleiweis: gospod Zavašnik! Veselost.)

Jaz sem imel priložnost o tej reči z gospodi govoriti, ki imajo v državnih rečéh kaj govoriti, in ko se je jelo pripovedovati, česar nas dolžijo in kaj nam podtikujejo, so se oni smejali in jaz sem se ž njimi vred smejal, in gospodje so mi rekli, kdor je take misli, da Kranjsko more kdaj gravitirati v Petersburg, kdor more kaj tacega misliti, ta se je pač s svojo pametjo popolnoma skregal. (Dobro, dobro! in veselost.)

(Konec prihodnjič.)